

SVOBODNA SLOVENIJA

AÑO (LETO) XXVI. (20)

No. (Štev.) 23

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES

8. junija 1967

Vojna ali mir

Vojna na Bliznjem vzhodu je, lahko rečemo, rezultat slabe diplomacije, zlobnih nasvetov in časovne nepreračunljivosti.

Za Združene narode pomeni nov prestižni udarec, ker so znova dokazali, da kot organizacija, ki ji je poverjeno vzdrževanje svetovnega miru, ne morejo preprečiti ali ustaviti vojne niti med tretje ali četrto razrednimi silami.

Za Izrael je vojna boj pred uničenjem, ki so mu ga napovedali njegovi arabski sosedi.

Za egipčanskega diktatorja Nasserja pa je vojna boj za obstanek. Vse do prvega strela so bile njegove diplomatske poteze, ki jih je napravil, njeemu v prid. Dobil je pod kontrolo akabski zaliv in tako blokiral Izraelu plovbo skozi Rdeče morje ter si znova pridobil vrhovno vodstvo arabskega sveta.

V vojni, ki se je sprožila, pa mora, če ne pride do iznenadne ustavitve sovražnosti iz katerega koli zunanjega vzroka, dobiti vse ali pa zgubiti vse. In čas vsekakor ne dela zanj.

Enotnost, ki je združila sile Egipta, Sirije, Iraka, Saudijeve Arabije in Jordanije v skupnem sovraštvu proti Izraelu, je zadeva trenutnih koristi, brez globokih temeljev. Na Kuvajt in Sudan, ki sta tudi objavila vojno Izraelu, pa Nasser in njegovi zavezniki morejo malo računati.

V prvih dneh sovražnosti ostaja najvažnejše vprašanje nerazsvetljano. Je to vprašanje končnih vlog, ki jih bodo igrale ZDA in ZSSR. Sovjeti so se odločno postavili na stran Arabcev in večina orožja, ki ga Egipt uporablja proti Izraelu, je sovjetskega izvora.

Ameriški predsednik Johnson je po navno izjavil, da ZDA smatrajo za svojo dolžnost ščititi teritorialno nedotakljivost katerega koli naroda na Bliznjem vzhodu. Kljub objavljeni nevtralnosti se ZDA zavzemajo za vrnitev na status quo, vključno z izraelko svobodno plovbo po akabskem zalivu, ki so jo uživali, dokler glavni tajnik ZN U Thant ni umaknil ZN oddelkov od tam.

Kazno je, da se bosta obe edini odločilni sili v nadaljnjem razvoju dogodkov okoli Bliznjega vzhoda izogibali frontalnega spopada.

Druga vprašanja bo rešila bližnja ali dalnja bodočnost.

Eno vprašanje je, kdo je bil pravzaprav prvi, ki je začel to vojno. Nagibajo se opazovalci na stran Izraela, ki bla mu ni preostalo drugega, sicer bi ga Egipt postopoma gospodarsko uničil.

Drugo vprašanje je, kdo je bil odgovoren za U Thantov takojšen umik oddelkov ZN z izraelko-egipčanske meje. Menijo, da je U Thant storil to po namigu iz Washingtona, da bi tako ujeli Nasserja v past in bi ga prisilili, da bi začel vojno, v kateri bi potem pomagali Izraelu dokončno ga uničiti. Bliznji vzhod in zahodnjaki bi tako bili rešeni nevarnega arabskega demagoga. Toda načrt je propadel, ker se je proti ameriškim računom v Vzhodnem Sredozemlju pojavila sovjetska vojna mornarica in paralizirala ameriško šesto floto.

Nadalje obstoja vprašanje umestnosti nastopanja ameriškega delegata v ZN Arturja Goldberga, ki je jud in znan po svojem pro-izraelskem nastojanju. S tem je med ostalimi delegati bila zmanjšana teža ameriških argumentov za rešitev krize na Bliznjem vzhodu, omejevala vlada sama pa je tudi močno oklevala v dneh pred izbruhom vojne.

Ne glede na to, kdo je dejansko kriv tega oboroženega spopada, ki je trenutno za ostali svet nevarnejši kakor je vojna v Vietnamu, dejstvo ostane, da so Združeni narodi odslej naprej verjetno za vedno izgubili možnost kakršne koli mirovne vloge.

Za Nasserja je vprašanje časa odločilne važnosti. Ne glede na to, ali je do spopada pripeljal s tako hitrico na svojo roko ali pa po nasvetu iz Moskve se ne nahaja v povsem ugodnem položaju, ker ima nad 50.000 svojih najboljših vojakov vezanih v Jemenu, kjer se je vpletel v tamkajšnjo državljansko vojno. Egipt je najmočnejša arabska sila, toda po revnih uspehih v

VOJNA NA BLIŽNJEM VZHODU

Kriza na Bliznjem vzhodu je minuli ponedeljek, 5. t.m. dosegla svoj višek. Izrael in Arabci so se spopadli v krvavi vojni.

Kriza je postala akutna, ko je Nasser blokiral Akabski zaliv, po katerem ima Izrael svoj edini morski izhod na Srednji vzhod do Perzije odkoder dobiva petrolej. Z zaporo akabskega zaliva, na čigar koncu leži izraelsko pristanišče Eilat, od koder vodi petrolejski vod do Tel Aviva, je Nasser zadal smrtni udarec Izraelu, če si ta ne bi na kakršen koli način mogel spet zagotoviti nabave petroleja kjerkoli drugje. Ker je Izraelu zaprt tudi suestski prekop, bi imel edino možnost dobiti petrolej skozi Srednjo zemljo, iz Perzije okoli Afrike skozi Gibraltar. Toda z dolžino poti bi narasla tudi cena petroleja in težko prizadela izraelsko gospodarstvo. Usoda Izraela je bila v resnici skoro sto odstotno v Nasserjevih rokah.

Grožnja ZDA in Anglije, da bodo priporile Izraelu spet prosto plovbo po akabskem zalivu, ker da ga smatrajo za mednarodno vodovje, Nasserja niso prestrašile. Zagrozil je, da bo sleherni državi, ki bi kakor koli pomagala Izraelu, zaprl plovbo po suestskem prekopu. Zato so vse anglo-ameriške grožnje ostale le pri besedah in pa pri kovanju nekake deklaracije pomorskih držav o mednarodnem značaju akabskega zaliva, ki pa je tudi ostala v povojih. Imen državi, ki bi bile pripravljene podpisati zadevno deklaracijo, niso objavili.

Francija je hotela igrati vlogo posredovalca in je predlagala Sovjetski zvezi, Angliji in ZDA sklicanje konference velikih štirih, na kateri bi pozvali Izrael in Arabce na mirno rešitev spora. Sovjetska zveza je francoski predlog odbila, medtem, ko sta ga Anglija in ZDA odobrili. Do konference ni prišlo.

Varnostni svet ZN se je sestel na zasedanje, ter so razpisali povelje na Bliznjem vzhodu. U Thant je znova pozval na mirno rešitev arabsko-izraelskega spora vse prizadete države.

Medtem so se pričeli premiki ameriške 6. flote proti vzhodnemu delu Sredozemlja, prav tako pa je ZSSR sporočila Turčiji, da bo deset njenih vojnih ladij plulo skozi Bospor in Dardanele v Vzhodno Sredozemlje. Tako sta se prvič po drugi svetovni vojni v Sredozemlju srečali ameriška in sovjetska vojna mornarica. V vzhodni del Sredozemlja so se premaknile tudi nekatere britanske pomorske enote.

Britanski predsednik Wilson je odletel na posvet v Kanado, od tam v Washington, prav tako pa je stopil v stik tudi z De Gaullem in poslal spomenico sovjetskemu predsedniku Kosyginu. Namen njegovih naporov je bila ohranitev miru na Bliznjem vzhodu.

Izrael je postajal vedno bolj nemiren vsled neopredeljenosti ZDA in Anglije ter Francije, na katero je doslej vedno računal. Izraelski predsednik Eškol je javno zagrozil, da bo Izrael

sam vzel svojo usodo v roke in da ne bo mogel dolgo čakati na nastop za-hodnih sil v akabskem zalivu.

Več kratkih prask na izraelskih mejah z Arabci je napovedovalo končen spopad med sovražnikoma.

Arabski blok se je medtem zbiral v vojaško celoto. Egipt in Jordanija sta podpisala obrambno pogodbo, nakar se jima je pridružil še Irak.

Vojaška povezanost arabskega bloka je bila v dobi po drugi svetovni vojni sedaj zadostna za odločen odpor proti Izraelu.

Tak je bil položaj na Bliznjem vzhodu, ko je v ponedeljek, 5. t. m. presenetila ves svet novica o začetku sovražnosti med Izraelcem in Arabci. Izrael je trdil, da so z napadom začeli Arabci ti pa da Izrael.

Napad je bil z obeh strani silovit. Vanj so posegli tanki topništvo in letala. Bombardirana so bila mesta Kairo v Egiptu, Aman v Jordaniji ter Tel Aviv in Hajfa v Izraelu. Egipt je napadel Izrael v treh smereh, prav tako sta ga napadla Jordanija in Sirija. Izraelski predsednik Eškol je objavil, da se je Izrael spremenil v eno samo bojišče. Sedem držav se je iznenada znašlo v vojni z Izraelom: Egipt, Jordanija, Sirija, Sudan, Kuvajt, Saudijeva Arabija in Irak. Te države imajo skupaj 66 milijonov prebivalcev in pod orožjem 520.000 mož. Izrael šteje 26 milijonov ljudi in ima pod orožjem 300.000 mož. Izrael je oborožen s francoskim, ameriškim in angleškim orožjem, Arabci pa z ameriškim, francoskim, britanskim in sovjetskim.

Mineral je že prvi dan spopada na Bliznjem vzhodu ko je ZSSR iznenada objavila, da bo do konflikta zavzela enako stališče, kakor ga bodo ZDA. S tem je propagandno prehitela Washington in ga prisilila, da nato napravi svoje prvo diplomatsko potezo. Washington je hitro objavil, da bodo ZDA obdržale nevtralnost, v dejanju besedi in mislih. Washingtonu se je pridružil še London, ki je objavil, da je dal svojim vojaškim silam na Bliznjem vzhodu ukaz „vzdržati se slehernega vmešavanja v konflikt“. Moskva pa je nato pozvala ZDA, Anglijo in Francijo, da je treba v Varnostnem svetu obsoditi Izrael za napadalca in zahtevati, da takoj ustavi sovražnosti proti Arabcem. Dalje je Moskva objavila, da stoji odločno na strani Arabcev v njihovem boju proti Izraelu in da jim bo nudila vsa pomoč. Za Moskvo je isto storil jugoslovanski kom. diktator Tito.

Varnostni svet v ponedeljek ni mogel izdelati skupne izjave glede konflikta ter je bila seja preložena na torek.

Papež Pavel VI. je pozval Arabce in Izrael na ustavitev sovražnosti in zlasti zaprosil, naj bi proglasili Jeruzalem za odprto mesto, da bi tako preprečili razdejanje tega zgodovinskega mesta.

I Z T E D N A V T E D E N

V Ženevi je bilo 31. maja zaključeno letošnje mednarodno zborovanje Mir na zemlji. V duhu omenjene okrožnice papeža Janeza XXIII. je 350 osebnosti iz raznih držav sveta iskalo rešitve mednarodnim perečnim problemom. Sovjeti svojim kulturnim delavcem niso dovolili udeležbe. V sklepih zasedanja med drugimi navajajo, da je vojna v Vietnamu napaka, da je treba ves nemirni južno-vzhodni azijski del nevtralizirati ter da so rasne diskriminacije nevzdržne. Obsojajo tudi kapitalizem, kakor nedemokratske sisteme.

Iribarren Borges, venezuelski zunanji minister, je dal ostavko. Je v zvezi s

Jemenu Nasserja ni prištevati k vojaškim genijem.

In če Nasser ne bo mogel hitro in uspešno končati vojne, se bo znašel v resnih težavah doma in pri svojih arabskih sosedi.

Zavezništvo z jordanskim kraljem Husseinom je trenutnega značaja, ker je malo verjetno, da bi Hussein za vso bodočnost pozabil na Nasserjevo grož

pritožbo venezuelske vlade na Organizacijo ameriških držav proti Kubi zaradi pošiljanja komunističnih teroristov v Venezuelo. Zunanji minister je bil mnenja, da bi bila uveljavitev pritožba na Varnostni svet Združenih narodov. Ker je bil predsednik države Leoni drugačnega mnenja, je Iribarren Borges izvajal posledice in odstopil.

V mestu Brunsum v Holandiji so 1. junija slovesno odprli nov sedež glavnega štaba vseh evropskih demokratičnih obrambnih oboroženih sil. Doslej je bil v Franciji.

Med obiskom perzijskega šaha Reza Pahlevija in cesarice Farah v Berlinu

nje proti Jordaniji zaradi njene na Zahod orientirane politike. Prav tako saudjski kralj Fejsal ne more pozabiti na Nasserjevo sovražnost do njegove dežele, ki jo kaže v vojaških nastopih v Jemenu in Južnoarabski federaciji.

Omejitev konflikta na sedanje področje izraelsko-arabskega spopada je vsekakor nujna, če naj zgodovinar ne zapiše, da se je 5. junija 1967 začela tretja svetovna vojna.

so levičarski študentje priredili demonstracije, v katerih je bil ubit en demonstrant.

Pavel VI. je 3. junija imel mašo ob grobnici svojega prednika Janeza XXIII. ob četrty obletnici njegove smrti. V afriški republiki Nigerija so se za-hodni deli države proglasili za samostojno republiko Biafra. Oborožene sile nigerijske vlade se pripravljajo za nastop proti upornikom.

Bolivajska železniška uprava je na predlog glavnega vojaškega poveljstva za nastopanje proti komunističnim gverilcem ustavila ves železniški promet na progi Yacuiba-Santa Cruz, ki veže vzhodno Bolivijo z Argentino. Vzrok: pojava gverilcev v teh krajih.

V komunistični Kitajski se čistke

„kulturne revolucije“ nadaljujejo. Nje-ne najnovejše žrtve so zunanji minister Čen Yi in več kitajskih diplomatskih predstavnikov. Kitajske komunistične oblasti tudi hujskajo svoje pristaše v Hong Kongu na oborožene spopade z „britanskimi imperialisti“. Druga poročila s Kitajske pa navajajo, da so se na kitajskem celinskem ozemlju pojavili kitajski nacionalistični oddelki, ter da so že na več krajih nastopili z orožjem proti komunistom.

Na kongresu zahodnonemške krščansko demokratske zveze je bil izvoljen za predsednika sedanji krščanskodemokratski kancler dr. Kurt Georg Kiesinger. Dosedanji predsednik bivši kancler dr. Ludvik Erhard je odstopil ter je bil izvoljen za častnega predsednika.

Iz življenja in dogajanja v Argentini

Argentina ob izbruhu vojne na Bliznjem Vzhodu

Začetek oboroženega spopada med arabskimi državami in Izraelom so v Buenos Airesu najprej objavile radijske postaje v zgodnjih jutranjih urah v ponedeljek 5. junija, nato pa uredništva listov v svojih izloženih oknih. Prve podrobne poročila o začetku vojnih operacij so prinesli popoldanski listi istega dne. Naslovi v njih so bili „Guerra“ (Vojna) ter „Vojna na Srednjem Vzhodu“. V enem listu je bil naslov „Vojna“ 10 cm visok. Obširna poročila o bojih ter o razporeditvi vojaških sil med vojskujočimi se državami so prinesli jutranjiki v torek. La Prensa je imela naslov „Vojna med Izraelom in arabskimi državami se je začela“ čez šest stolpcev. Pred izloženimi okni velikih dnevnikov v Buenos Airesu so vsak dan velike gruč ljudi, ki hočejo zvedeti najnovejša poročila še pred izidom listov. Zanimanje za potek vojnih dogodkov je razumljivo, ker je v Argentini veliko naselencev tudi iz arabskih držav. Tudi judov je precej, zlasti v Buenos Airesu.

Predsednika države grala Onganijo je prvi obvestil o izbruhu vojne med Arabci in Izraelom šef tiskovnega urada v predsedstvu vlade prof. Blaž González. Zunanji minister dr. Nicanor Costa Mendez je imel prvi razgovor s predsednikom gralom Onganijo v ponedeljek že ob osmih, nato pa še več v teku dneva. Predsednik je tega dne sprejel tudi več vojaških osebnosti.

V večernih urah je zunanji minister dal časnikarjem izjavo o stališču Argentine do vojne med arabskimi državami in Izraelom. V njej poudarja načela, ki so vodila argent. zun. politiko od vsega početka napetosti na Bliznjem Vzhodu tako v njenih razgovorih z zun. ministri ostalih držav kot v njenih nastopih v Varnostnem svetu. Ta načela so: spoštovanje mednarodnih dogovorov, sklenjenih za ohranitev miru, in v napori, da se prepreči oborožen spopad med sprtimi državami in da se stori vse za mirno rešitev spornih vprašanj.

Taka navodila je dobil tudi stalni argent. zastopnik pri ZN z izrečnim naročilom, da je treba upoštevati splošno korist ob čenjanju pravnih določil

za prehode ožin, ki povezujejo svobodne vode. V tem pogledu je argent. zun. min. omenil tudi izjavo posebnega arabskega odposlanca v Čilu, ki je Tiransko ožino primerjal z morsko ožino na jugu Argentine in Čila, zaradi česar je argent. vlada od diplomatskih predstavnikov Arabske republike zahtevala pojasnilo. To je kmalu tudi prišlo ter je zatrjevalo, da arabski odposlanec v Čilu ni imel nobenega naročila za tako izjavo. Zato zun. min. v izjavi naglašja, da je glede dogodkov na Bliznjem Vzhodu treba ohranjati strogo nepristranost pri presoji vzrokov za konflikt ter teženj obeh strani. Ohranjati je treba nepristransko in neodvisno stališče, zlasti pa skrbeti za pravičnost odločitev. Argentinska vlada je mišljenja, da na tak način najboljše služi višjim interesom v svetovnem dogajanju, pa tudi svojim zakonitim.

Zato navdahnjena s tako voljo in željo ter občutljiva za papeževo zaskrbljenost zaradi gorja, ki s to vojno prihaja med ljudi in zaradi nevarnosti, ki groze svetim krajem, argentinska vlada poziva obe vojskujoci se strani, naj takoj prenehata s sovražnostmi in naj skleneta končni, pravični in trajni mir.

Osebo je pa argent. minister časnikarjem izjavil, da je zaradi vojne med Arabci in Izraelci zelo zaskrbljen.

Predčasen nastop zime

Po skoro štirinajstletnem deževju ter skoro 100% vlagi se je pred dnevi z juga čez vso republiko razlil val to-larnega mraza. Temperatura je takoj zelo padla. V Buenos Airesu smo sedaj v jeseni, pa smo v soboto dne 3. junija že imeli prvi dan s temperaturo pod ničlo. V republiku je bilo veliko krajev s še nižjo temperaturo. Tako so imeli pri spomeniku Kristusu Rešeniku v Andih —16°C. V provinci Salta so v goratih predelih divjali snežni viharji, ki so transandinsko železnico iz Argentine v Čile zamedili z 2m visokim snegom. V snežnem zametu je običaj tudi ose-bni vlak, ki so ga po velikih naporih rešili težke snežne odeje ter ga odpeljali na postajo v San Antonio de los Cobres.

Svoboda v polmraku

Svobodni Slovenci v svetu smo se po vseh državah spominjali 50 letnice Majniške deklaracije, ki je med slovenskim narodom leta 1917 in 1918 sprožila mogočno norodno osvobodilno gibanje, ki je končno 29. oktobra 1918 prineslo Slovincem svobodo.

Za 50 letnico Majniške deklaracije smo dobili lepo brošuro obsegajočo 21 strani. Pod gornjim naslovom jo je napisal dr. Ludvik Puš. V njej je zgoš-čeno prikazal politično, gospodarsko in kulturno stanje Slovincem v Avstriji pred osvoboditvijo, načel pa tudi slovensko problematiko, kakor se je pojavljala v naslednjih letih.

Svoja temeljita izvajanja zaključuje z ugotovitvijo:

„Razvoji dogodkov in položaj naroda v njih pred 50 leti so šolske lekcije za bodoče voditelje narodne politike, čeprav to nečje biti. Pa so prav to, ker nudijo klasične primere stisk in razpletov ter njih posledice. Nekateri trdijo, da se zgodovina ponavlja,

drugi, da se ne. Naj bo temu tako ali tako: ni pričakovati, da bi se prihodni preobrat odigral po vzorcu onega izpred 50 let, toda verjetno je, da bo narod šel skozi podobne situacije. Kar je bilo pred pol stoletja v narodni politiki napak, se ne sme več ponoviti, kar pa je bilo prav, naj sveti kot zgled za ravnanje potomcev. Kot zgled pa naj v prvi vrsti sveti ognjena ljubezen narodnega vodstva pred 50 leti do svojega naroda in pa popolna zvestoba in predanost blagru naroda. Če bo bodoče narodno vodstvo v težkih trenutkih tako gorelo ljubezni do naroda in se tako žrtvovalo za njegov blagor, potem se slovenskemu narodu bodočnosti bati ni treba.“

Nad vse sodobna in tudi za današnje razmere aktualna brošura je na razpolago samo za 50 pesov v Slovenski hiši in po vseh Slovenskih domovih. Nabavite si jo takoj, če je še ni mate!

Strah pred izgubo

oblasti

V teh 22 letih so komunisti na oblasti pokazali in dokazali svojo popolno nesposobnost in diletantstvo v reševanju državnih, narodnih in gospodarskih problemov. Vsa leta so imeli neomejeno oblast v rokah, razpolagali so z izredno velikimi finančnimi sredstvi domačimi in inozemskimi podporami ter posojili, pa danes sami priznavajo svoje poraze in neuspehe. Gospodarstvo je na tleh na robu propada: v državi je vedno večja brezposelnost, da mora komunistični režim sam pošiljati ljudi na delo v inozemstvo; socialne probleme morajo po 22 letih znova reševati ter ljudem sedaj jemljejo to, kar so jim v prejšnjih letih iz propagandističnih razlogov dajali. Toliko opevano bratstvo med narodi je tudi komuniste postavilo na laž, o čemer pričajo razne deklaracije na hrvaški in slovenski ter makedonski strani. Iz vseh narodov prihaja na dan vedno večja zahteva po narodni politični in gospodarski enakopravnosti. Proces priti Mihajlovu odkriva, da med narodom ni zamra želja in zahteva po osebni ter politični svobodi. Stanje se je tako poslabšalo na vseh straneh da je mogoče govoriti že o krizi same države.

Nesreča narodov in stiska ljudi komunistov nič ne vzmernja. Glavno je zanje, da je njih dobro. Zato je sedaj vsa njihova akcija in vse njihovo delo usmerjeno samo v ohranitev položajev. To je sedaj njihov glavni program.

To prihaja do izraza tudi z razprav na seji izvršnega komiteja Centralnega komiteja ZK Slovenije dne 20. maja t. l. v Ljubljani. Na njej so med drugim ugotavljali, da so komunisti dobili z resolucijo s sedmega plenarnega zasedanja „jasno idejno platformo, s pomočjo katere laže snujejo svoja stališča ob konkretnih pojavih in problemih“. Zatrjevali so dalje, da „jasen in odločen nastop komunistov potiska v defenzivo malomeščanske, klerikalne, anarho-liberalistične in etatistične sile“, ki da v „odločnem nastopu komunistov vidijo trdno odločenost Zveze komunistov v prizadevanjih za nadaljni razvoj in udrnitev samoupravnega družbenega reda ter za čuvanje pridobitev revolucije“.

Morajo pa takoj priznati, da ne uspevajo več, kajti „pozitivna ocena aktivnosti zveze komunistov po resoluciji ne sme zakriti mnogih slabosti in pomanjkljivosti v metodah in vsebini dela, ki so prej ko izvež omogočile, da so prišle do izraza najrazličnejše nazadnjaške težnje glede posameznih vprašanj našega družbenega razvoja“.

Ker se nezadovoljstvo s komunisti zlasti širi med mladino, jo skušajo sedaj z vsemi sredstvi pridobiti ter spraviti pod kontrolo partije, da bi „nemir mladih postal ustvarjal“.

Mladina — in to komunistična — pa partijskim funkcionarjem odgovarja, da mora biti skladnost med izjavami in delom komunističnih oblastnikov, ker da „besede učijo, zgledi pa vlečejo“. Opozarjajo jih tudi na šolo, ki da mora

Slovenski vernih duš dan

Slovenskim žrtvam druge svetovne vojne ter komunistične revolucije so slovenski demokratični naseljenci v Argentini posvetili nedeljo dne 4. junija. Tega dne je bila zanje spominska prireditve in maša v Slovenski hiši v Bs Airesu. Udeležilo se je izredno veliko ljudi. Bile so zastopane vse ustanove, vsa društva in organizacije protikomunističnih slovenskih naselencev ter njihovih domov. Med udeleženci smo videli domobranske častnike ter protikomunistične borce iz obeh društev.

Vsa ta številna slovenska srenja se je zbrala na dvorišču Slovenske hiše pred spomenikom slovenskim žrtvam, ob katerem sta bili postavljene argentinska in slovenska zastava.

SLAVNOST PRED SPOMENIKOM

Polaganje venca med pesmijo

Spominsko slavnost je začel povski zbor Gallus. Pod vodstvom pevovodje dr. Julija Savellija je občutno zapel pretresljivo Gallusovo Ecce quomodo moritur iustus. Med petjem te pesmi je Božo Fink, predsednik društva Zednjena Slovenija, ki je pripravilo spominsko proslavo, v spremstvu podpredsednika Aleksandra Majhna in tajnika Tineta Selana položil šopek cvetja s slovenskim trakom pred spomenik slovenskim žrtvam.

Govor Jožeta Pozniča

Na govorniški oder je stopil član odbora Zedinjene Slovenije Jože Poznič. V govoru je v uvodu navajal, da komunistična partija Slovenije vse do nacističnega napada na Sovjetsko zvezo ni čutila potrebe po „narodnosvobodilnem boju“. Ko se je pa zgodilo to, je sprožila svojo krvavo revolucijo pod plaščem osvobodilnega boja. Ko so začele padati prve žrtve, je narod spoznal, da tu „ne gre za osvobodilno gibanje, ampak za najbolj brezvesten način socialne revolucije, izdajalsko izkoriščajoč trenutke, ko ima narod zvezane roke, ko ima uničene svoje ustanove, ko je brez svojih domačih oblasti, torej brez obrambe“. Omenjal je komunistično izzivanje okupatorja na represalije, na požige vasi in streljanje talcev, sa-

dati mladini zadovoljive odgovore „na množico vprašanj, ki se dan za dnem pojavljajo. Če teh odgovorov ne bo, si jih bo mladina najverjetneje poiskala tam, kjer jim jih bodo najprej ponudili...“ pravi komunistična mladinka v Delu z dne 22. maja ter potem nadaljuje: „Nikar se zato ne čudimo ob ugotovitvi, da je naš idejni nasprotnik vsak dan glasnejši in bolj drzen ter da ima za seboj tudi del mladih ljudi. Izgovor, da je to samo moda, nas lahko drago stane. Če se lahko prilagajajo oni, zakaj se ne bi mogla šola. Ne smemo si privoščiti, da bi drugi izkoriščali naše slabosti sebi v prid, sicer bodo vsa naša prizadevanja zaman“.

mo „da se je gozd polnil s tistimi, ki so bežali pred to grozo“. Govornik ugotavlja, da je „tako narod krvavel, trpel pod tuji in domačimi revolucionarji“.

V tej nesrečni „v najtežjih časih za naš narod so se naši možje in fantje združili, da dokažejo da slovenski narod ne mara tujih, za človekovo naravo nesprejemljivih sistemov. Uprli so se s tolikšno silo da nikdar ne bodo njihova dejanja izbrisana iz slovenske zgodovine“.

V nadaljnjem je Jože Poznič omenjal nastanek četnikov, Vaških straž in nato domobrancev, katerih boj ni bil „za predprave in udobnosti“, ampak tedaj je šlo „za najbolj osnovne človekove pravice za človekovo dostojanstvo, za pravice ostati Slovenec, za pravice svobodno moliti k Bogu, ki nas je ustvaril“.

„Nastop slovenskih fantov in mož proti komunističnemu napadalcu je bil tako silovit, da je bil notranji sovražnik naroda „praktično uničen“. Saj so vsi „veselo odhajali v boj in pogumno v smrt, ker je bil v nevarnost obstoj naroda, njegova bodočnost, njegova kultura, njegova tisočletna vera v Boga“. Vojno srečo je spreverila sila od zunaj. Za 3. maja 1945 pravi govornik, da je bil „še zadnji krik naroda po svobodi in samostojnosti“.

Zatem Poznič omenja nasilno smrt slovenskih narodnih borcev ter opozarja, da ne smemo pozabiti, da so na mučenja in zasramovanja odgovarjali z besedo odpuščanja. Govornik poudarja, da je to „največje dejanje njihovega boja“ in da zato v smrt „niso odhajali premagani, ampak močnejši kot njihovi ubijalci“.

Opozarja dalje na potrebo povezave z narodom v domovini, kolikor to razmere dopuščajo, „da se bomo z njim čutili eno“, toda pri tem „odklanjamo posredovanje predstavnikov vladajočega razreda. Prav tako je kaže razpravljati z nekim, ki je plačan za to, da ne razume in ga torej resnica ne sme zanimati. Take vrste posredništvo bi lahko bilo žaljivo za naš narod, saj vendar ne gre za njegove predstavnike, ampak za zatiralce. Nismo šli po svetu zato, da bi delali škodo svojememu narodu“.

Odklanja tudi tiste, ki „sanjarijo o kompromisnih rešitvah“ ter opozarja: „Ne pozabljamo, da narod doma trpi duhovno in telesno nasilje, da se na najvišjih slovenskih znanstvenih ustanovah še vedno obvezno kot znanstveno oznanja marksizem-leninizem, kar pomeni težko intelektualno nasilje nad slovenskim človekom. Nič jih ne moti napredki znanosti po svetu, po nojevo tišče svoje glave v marksistični pesek in ni čuda, da ne vidijo izhoda iz težav, v katerega so narod zapeljali. Po tolikih in tako hvaljenih reformah, s katerimi so najprej uničili kmetat, si mora zdaj še slovenski delavec iskati kruha na tujem. Slovenski jezik je zapostavljen na slovenski zemlji. Slovenski narod nima svoje države, saj pravi

Mi za zločin ne terjamo maščevanja, saj ne sprejemamo njihovih idej. Terjamo pa, da bodi zadoščeno pravici. Zločina ni več mogoče popraviti. Mogoče ga je pa priznati in obžalovati ter pokazati vsaj voljo popraviti narazeno škodo. Doslej zaman čakamo na to.

Odpuščanje pa ni pozabiljivost. Kako naj narod pozabi na svoje najbolj slavne, pa čeprav najbolj črne dni? Kako naj bi mi pozabili? Dva tisoč let po tem, ko so špartanci do zadnjega moža obžalovali pri Termopilah, še ni pozabljen napis, ki je opominjal: „Tujec, popotnik, povej Lakedemoncem, da tu ležimo, ker smo bili pokorni njihovim zakonom.“ Več kot pol tisočletja je bilo srbskemu narodu premalo, da bi pozabil na svoje Kosovo. Tako bomo tudi mi in bo ves slovenski narod še stoletja črpal iz zakladnice slovenskih žrtv za novo rast in prerojenje.

(Jože Poznič v govoru na spominski proslavi slovenskim žrtvam dne 4. junija 1967 v Buenos Airesu.)

V DVORANI

Svetlobi bodi sem darovan

Drugi del prireditve je bil v dvorani Slovenske hiše. V počastitev spomina slovenskih žrtv je bil scenični obred za soliste in zbor na verz Franceta Balantiča pod naslovom: Svetlobi bodi sem darovan. Zamislil ga je in zanj pripravil libreto iz Balantičevih pesmi ter tudi režijsko pripravil za igro Nikolaj Jeločnik. Obred so odigrali Pavči Eiletzova, Marjeta Smersujeva, Nataša Smersujeva, Marija Fink, Helena Homovc, Helena Jeločnik, Irena Jeločnik, Marta Jeločnik, Polona Osterc, Snežna Osterc in Tinka Urbančič. Sceno in obleke je zamislil arh. Marjan Eiletz, izdelal jo je pa in svetlobne učinke zamislil ter vodil Frido Beznik. Zvok in posnetke na magnetofonski trak so poskrbeli Ljubo Berlot, Jernej Dobovšek in Jure Rode. Luči sta imela na skrbi Janez Kačar in Franci Villemprat.

Solisti in zbor so z globokim doživljem prikazali „muko in smrt pesnika, ki je onemel v črni dni“ z njegovimi lastnimi besedami, ki so dobile poseben poudarek z odgovarjanjem primerno glasbeno in svetlobno spremljavo.

Največji poudarek temu delu spominske proslave je pa dal sam pesnik — protikomunistični borec France Balantič goreča pojoča slovenska bakla, ki s svojim živim plamenom in pesmijo razbija temo komunističnih zablod in kaže Slovincem pot v lepšo in srečnejšo bodočnost.

Balantič, sam žrtev komunističnega zločina, je s svojo neumrljivo pesmijo po Jeločnikovi zamisli in izvedbi tako veličastno poveljal svoje padle soborce in vse ostale slovenske žrtve kot še nihče doslej.

Spominsko proslavo pred spomenikom je za svojo oddajo posnela državna televizijska postaja kanal 7. O njej so poročali tudi buenosaireski listi.

Zlata obletnica Majniške deklaracije v New Yorku

Slovenci v New Yorku so 20. 5. proslavili 50-letnico Majniške deklaracije. Proslava je bila v župnijski dvorani na Osmi. G. Rudi Večerin je prevzel s svojo igravsko skupino izvedbo govornih besed, ureditev dvorane je

bila izvedena po zamisli akad. kiparja Franceta Goršeta. Pridne roke so jo za to slavlje tudi prepletkale, umetnik Gorše jo je pa okrasil s svojimi najnovejšimi umetninami. Prav tako slikarja Vodlan in Zupančič. Zlasti najno-

O Majniški deklaraciji in njenem pomenu za slovenski narod sta govorila dr. Joža Basaj in Ludvik Burger ml. Prvi za generacijo še iz dobe Majniške deklaracije, drugi pa za slovensko mladino sedanje dobe.

Z velikim navdušenjem je bila sprejeta naslednja izjava:

„V New Yorku na dan 20. majnika 1967 na slovesni proslavi 50-letnice Majniške deklaracije zbrani demokratični Slovenci se s ponosom spominjamo narodnih voditeljev, ki so z Majniško deklaracijo visoko dvignili zastavo narodne samoodločbe ter s tem odprli narodu pot v svobodo.“

Ob tem spominu izjavljamo: da sprejemamo narodno-politični program Majniške deklaracije, ki zahteva Zedinjeno Slovenijo kot svobodno domovino neodvisnega, državotvornega naroda, naslonjenega po svobodni odločitvi in na demokratični osnovi na druge južno-slovenske narode, in ob svojem času vključeno v Združeno Evropo.

Da smo prepričani, da je državno-pravna in vsaka druga samoodločba Slovincem ostvarljiva na demokratični osnovi le po odstranitvi totalitarnega komunističnega režima. Šele ko bo vzpostavljena polna svoboda, ki je predpogoj vsake sreče, in ko bo narod imel demokratično vlado, ki jamči človečanske pravice ter pravično ureja dolžnosti, bo Majniška deklaracija izpolnjena.

Pozdravljamo narod v nesvobodni domovini in njega del v svobodnem svetu, obljubljamost ostati njegovi zvesti sinovi in hčere in se zavežemo vztrajno delati za uresničenje te izjave.

ZIVELA SVOBODNA,
ZEDINJENA SLOVENIJA!“

M. Marolt

Iz umetniškega življenja v domovini

II.

Koncem februarja je bila žirija o umetninah iz tematike NOB, ki so bile razstavljene 1. 1966 v Moderni galeriji v Ljubljani. Razstavili so umetniki vseh petih narodov in je bila razdelitev nagrad pravičnejša kot menda na dosedanjih podobnih razstavah.

Dne 4. 3. je pisal v „Delu“ dr. France Stele pod naslovom Picassove razstave v Parizu — Michelangelo dvajsetega stoletja o razstavah, ki so bile ob 85-letnici Pabla Picassa v Parizu: slikarska v Grand Palaisu, skulpturna, keramična in risarska v Petit Palaisu, grafična v Bibliothèque Nationale.

Razstave so bile odprte v jeseni 1966 in so trajale še v začetku letšnjega leta. Uredil je vse tri razstave Jean Leymarie, ki je tudi izumitelj naslova Michelangelo dvajsetega stoletja, da ne bi kdo tega pripisal Staletu. Staletu, ki je razstave tudi obiskal, — a vseh obiskovalcev sta imeli razstavi v Grand in Petit Palaisu čez 850.000 — je zlasti razstava v Petit Palaisu nudila mnogo doslej nepoznatih novosti. Poudarja sploh čudovito enotnost cele produkcije. Picasso je po njem suženj svojega poklica. Občuduje njegovo življenjsko modrost, ki izvira iz poznanja Homerja in Biblije. Istočasno s Picassovi razstavami je bila v Musée de l'art rasceava Dade. Na zunaj je tu marsikaj geometrizem, strukturalizem, preračunana kompozicija, prepričljiva eks-

presija, kjer ni sanjsko neurejenega surrealizma.

Isti dr. Stele je 14. 3. predaval tudi o slovenskem impresionizmu.

Dne 18. 3. je umrl sin pisatelja dr. Ivana Preglja, dne 8. 8. 1913 rojeni slikar Marij Pregelj, ki mu je špela Copič posvetila v „Delu“ topel nekrolog. Pokopan je bil krščansko poleg svojega očeta v Dravljah. Bil je učenec zagrebške akademije, zdaj pa profesor ljubljanske akademije.

21. 3. je bila v Ljubljani odprta razstava Goričana Jožeta Tomince, Langusovega sodobnika in gotovo v tistem času najboljšega slovenskega slikarja, ki si ga pa tudi Italijani lastijo. Poleg Tomincev v Ljubljani se nahajajo deli so bile razstavljene slike, ki se nahajajo v muzejih v Gorici Trstu in na Cetinju (Njegušev portret). Dr. Emilijan Ceve je označil Tomince za realista z vedrino razuma in kancem božanstvene obsedenosti. Manjka mu severnjaške sentimentalne note (romantike) in pomeni njegov pojav za poznoli tok klasicizma. V nedeljo, 9. 4. je vodil po razstavi dr. France Stele.

V občinski galeriji v Trstu so 21. 3. odprli razstave olj, risb in tapiserij Ljuzeta Spacala, ki je po letu 1964 pri njem zaznavno neko nagnenje k realizmu. Očividno ga je močno prevzelo makedonsko okolje, a tudi dalmatinsko. Razstavo bo prenesel tudi drugam.

V vseučiliški knjižnici so sprejeli letošnje Levstikove nagrade slovenski umetniki — ilustratorji Jože Ciuha, Aco Mavec in Lidija Osterc.

Av gust Črni goj je s posebno razstavo v Trstu proslavil štiridesetletnico umetniškega delovanja.

Očividno se hočejo nekateri umetniki — restavratorji izogniti nadzoru konservatorjev. Branko Pogačnik, urednik likovno-umetniške rubrike „Dela“, se je obrnil na direktorico spomeniškega varstva Mico Černigoj in napisal članek: A restavratorska služba? Del vprašanj ob reorganizaciji spomeniškega varstva. Oba, vprašalca in odgovornica se strinjata, da restavriranje umetnih ne more biti odvisno od naročnikov in da je nujno nadzorstvo konservatorjev.

Poleg drugih, izključno realnih znanstvenikov je bil letošnji Kidričev nagradenec tudi umetnostni zgodovinar docent dr. Nace Šumi za svoje delo Arhitektura XVI. stoletja na Slovenskem.

V Beogradu je bila odprta razstava povojne hrvaške umetnosti. Razstavilo je 91 umetnikov 228 del. Razstavo je organizirala Narodna galerija Jugoslovanske (zagrebške) Akademije znanosti in umetnosti kot povračilo za razstavo srbske likovne umetnosti pred štiri leti. Med razstavljalci je bil tudi pokojni Ivan Meštrovič. Razstavo je pohvalno omenil tudi slovenski tisk.

V Titogradu pa je bila 8. 4. odprta razstava slovenske umetnosti kot povračilo za zadnjič omenjeno razstavo črnogorskih umetnikov v Ljubljani.

14. 4. je razstavil v Ljubljani v Parizu živeči slikar Zoran Mušič.

Vanda Škodnik je objavila 15. 4. razgovor z Vladimirjem Lakovičem ob knjigi „Revolucija in umetnost“, ki je izšla v založbi ČZP Soča in vsebuje umetnost partizanskih časov.

Približno v istem času sta razstavila slikar Marjan in kipar Dušan Tršar v Celju. B. Pogačnik omenja to razstavo pod naslovom Dva Tršarja v Celju in omenja, da je imel njun sorodnik Drago februarja v istem salonu v Celju tudi svojo razstavo. Navaja še drugih sedem razstav te sezone in se zavzema za stalno galerijo v Celju.

V Moderni galeriji je bila razstava madžarske uporabne grafike. zlasti knjižne opreme, ilustracije in lepakov. V Murski Soboti je bila pa podobna razstava jugoslovanske grafike, pri njej ne začetku tako slaba udeležba.

Proti koncu aprila so odprli v Montrealu v Kanadi razstavo „Človek in njegov svet“. Udeležili so se je tudi Jugoslovani, zelo častno Slovenci, ki so razstavili razne spomenike kot freske itd., med njimi sliko romanskega karnierja (kapelice sv. Mihaela) iz Libelič.

Arh. Marjan Mušič je izdal II. del spisa Veliki arhitekti, ki ima dobrih 370 strani in 280 slik. Založila so to delo mariborska Obzorja. Vsebuje dela od Bruneleschija do Claudia Nicholasa Ledoux.

Koncem meseca so pa pripravljali v Narodnem muzeju v Ljubljani razstavo Razvoj pisave, ki je tudi za umetnostnega zgodovinarja zanimiva.

Novice iz Slovenije

Klic za varstvo narave

Na prošlog Prirodoslovnega društva Slovenije in Zavoda za spomeniško varstvo ter ob sodelovanju raznih drugih ustanov je bila v Sloveniji od 22. do 28. maja prva vseslovenska vzgojno-izobraževalna akcija za teden varstva narave.

Nujnost akcije za varstvo narave je dr. M. Kališnik utemeljeval med drugim takole:

„Slovenci živimo na majhnem področju in malo nas je. Dosegli pa smo že takšno stopnjo civilizacije, da postaja tudi pri nas potreba po varovanju narave vedno bolj živa. Onesnaženje zraka ponekod že presega dopustno mejo. Pitna voda postaja problem. Civilizacijske bolezni — bolezni obtočil in rak — postajajo tudi pri nas vedno pogostejše in terjajo največ žrtev. Velemeš sicer nimamo, ker nas vseh skupaj ni za pošteno velemeš. zato pa nenačrtno širjenje zazidanih površin ne le kazi naši pokrajini, ampak tudi krči obdelovalno površino in jemlje delovnemu človeku prostor, potreben za obnovo telesnih in duševnih sil. Žal pri nas niso neznani kratkoročni rentabilni računi, varčevanje na napačnem kraju, hlastanje po naglem dobičku na račun naravnih dobrin in preziranje koristi skupnosti in zanamcev.“

V Kostanjevici pri Krki so 13. maja v grajskem parku odkrili spominski kamen slovenskemu pomologu Ivanu Belletu (1867—1924) ob 100-letnici njegovega rojstva. Belle je bil ravnatelj prve slovenske kmetijske šole na Sp. Štajerskem v Sentjurju pri Celju ter predsednik Sadjarskega društva za Slovenijo. Kot priznani strokovnjak sadjar je napisal več strokovnih del. Med drugim knjigo Sadjarstvo (1923).

Organizacija slepcev tudi zahteva večjo samostojnost. To je prišlo do izraza na letni skupščini Zveze slepih Jugoslavije dne 14. maja v Sarajevu. Poročilo v listu navaja, da je občni zbor potekel v vzdušju „naelektriranih in neurejenih odnosov, ki jih je dlje ugotavljajo v tej organizaciji“. Govorniki so se močno pritoževali nad zadržanjem zveznega odbora. Očitati so mu, da „vztraja na togi centralistični or-

ganizaciji in hierarhičnem odnosu do republiških organizacij.“

Dr. Marijan Dermastja je nedavno odstopil kot glavni ravnatelj skupnosti jug. železnice. Kot glavni vzrok navaja nerazumevanje pri upravnem odobru za svoje predloge za ureditev razmer v železniški upravi.

V republiškem sekretariatu za gospodarstvo so skupno s sekretariatom za notranje zadeve ter Veterinarskim zavodom za Slovenijo ustanovili posebno komisijo za preprečitev vdora afriške prašičje kuge v Slovenijo, ki je zelo nevarna nalezljiva bolezen za svinje. To svinjsko kugo, ki je doma v Južnoafriški uniji ter je tam zelo razširjena med divjimi prašiči, katerim pa ni nevarna, so pred leti prenesli iz Angole na Portugalsko, od tam pa v Španijo in v Francijo. Tu so jo pred dvema letoma radikalno zatrli s pobojem, nato pa s zažigom ali pokopom 400.000 prašičev, t. j. toliko, kolikor je vseh v Sloveniji. To nevarno bolezen lahko prenašajo ljudje ali živali. Prenaša se tudi s pomijami in odpadki. Posebno dolgo se virus te bolezni ohranja tako v svinjskem, kakor v vsakem drugem mesu.

Pomorska šola v Piranu bo v šolskem letu 1967/68 sprejela v prvi razred 72 dijakov in sicer 24 v plojni odsek, 24 v strojni in 24 v elektrotehniški odsek.

Umrli so: V Ljubljani: Dr. Henrik Heferle, primarij interne klinike, Ivo Kordan, dentist, Elizabeta Potrato, Ciril Knafeljc, krovski mojster, Ivan Selan, Štefanija Plantan roj. Cimperšek, Pavel Vovko, vodja zemljiške knjige v p., Štefi Kržišnik roj. Šošarič, Stana Ivanuš roj. Vizjak, Stanislav Žnidaršič, pismonoša, Janez Rutar, upok. Frančiška Rozman roj. Zdravje, Jožica Plevnik roj. Kren, Slavka Krušič roj. Šarc, Franc Kokolj, upok. Josip Škerjanc, upok., Viktor Seliškar, referent Zavoda za statistiko SRS, Greti Munira-Košir, Luka Ahačič, biv. mizarški mojster, in Mihael Bertonec, pos. v Kropi, Jože Kreuh v Celju, Mirko Fočič v Zalogu, Danilo Kalc v Postojni, Jože Mišmaš, računovodja v p. v Trebnjem, Marijana Kopše roj. Vrabčič v Dresinji vasi in Ivan Marinčič v Knežaku.

SLOVENC V ARGENTINI

BUENOS AIRES

Vse naročnike, ki za leto 1966 še nimajo plačane naročnine, prosimo, da to čimprej storo. Uprava lista bo namreč vsem takim začela razpošiljati opomine. Ne čakajte nanje, ampak zaostalo naročnino poravnajte takoj. S tem boste prihranili sebi stroške za poštnino in opomin, upravi pa novo delo.

Prenos trupa megra. Hladnika v cerkev sv. Jožefa

Na praznik argentinske zastave dne 20. junija, ki je tudi dan smrti njene ustanoviteljca grala. Manuela Bel-

grana, bodo z vsemi častmi prepeljali truplo megra. Janeza Hladnika s pokopališča v Remedios de Escalada v župno cerkev sv. Jožefa Pompejskega v Lanusu, v kateri je bil rajni msgr. Hladnik prvi župnik in v kateri je nemorno deloval vse do svoje smrti. Prevoz trupa s pokopališča v župno cerkev bo ob 10. uri dopoldne. Od 12. do 16. ure bo krsta izpostavljena na mrtvaškem odru v cerkvi. Ob 16. uri bo škof msgr. Shell daroval sv. mašo in izvršil obred pokopa v cerkvi. Ob 19. uri bo v tej župni cerkvi imel sv. mašo g. msgr. Anton Orehar. Med njo bo pel pevski zbor iz Slovenske vasi.

Knjige Goriške Mohorjeve družbe za leto 1967

Goriška Mohorjeva družba je poslala svojim članom in Slovencem v svet knjižni dar za leto 1967: Koledar — z običajno vsakoletno vsebino, roman Luis de Wohlja Zemlja je ostala za nami v prevodu Janka Hafnerja ter posebno knjigo Zgodovina goriške Mohorjeve družbe, ki jo je napisal dr. Rudolf Klinec. Prav ta knjiga zasluži po svoji skrbni in tehtni vsebini, da ji posvetimo nekaj besed, kajti ni le suhoparno opisovanje zgodovinsko zanimivih mejnikov v življenju GMD, ampak podaja v svojih 248 straneh obračun dela slovenskega naroda, ki je ostal po prvi svetovni vojni izven meja in priključen italijanski državi. Celoten obračun rasti in umiranja slovenskih bratov na Primorskem in Goriškem, o katerih se je sicer mnogo pisalo in govorilo, a morebiti ne dovolj zanje storilo. Narodne manjšine morejo ljubovati tuji asimilaciji in pritisku le tedaj, kadar imajo trdno oporo v svoji matični državi: materialno in duhovno, da njihov duh ne klone, ampak vztraja in se napaja z vedno novimi močmi iz osrednjega vira narodovih sil...

Do konca prve svetovne vojne (1918) je tudi Primorska bila deležna kulturnih tokov, kateri so pljuskali bodisi iz Ljubljane, bodisi s Koroške, kjer je v Celovcu delovala od Slomška ustanovljena Mohorjeva družba in razpošiljala knjige v slovenske domove, saj je

državne meje tedaj niso ovirale. Ko pa je konec vojne z mejami odrezal primorske Slovence od Slovenije in Koroške, je Primorska ostala v kulturnem smraku. Njeni vodilni možje so pravilno ocenili položaj, ki ni šel v izboljšanje, temveč v poslabšanje pod italijanskim gospodarjem, zato so po vzoru MD v Prevaljah 17. nov. 1923 ustanovili G. M. D. na podlagi cerkvene bratovščine, s pravili, podpisanim od nadškofa goriškega dr. Fr. B. Sedeja. Tako je bil njen prvi predsednik dr. Josip Ličan in v členu 3 pravil je stalo: „Namen bratovščine M. D. je vzgajati slovensko ljudstvo, prebivajoče v Italiji, po načelih katoliške prosvete, pospeševati v njem versko in нравno življenje, sploh ohraniti in širiti v njem katoliško vero.“ (15)

Tako je G. M. D. postalo tisto ognjišče, ki je s svojo predvsem kulturno silo dvigalo, vzpodbujalo in krepilo slovensko narodno zavest, ohranjalo slovensko besedo in misel in se toliko tudi za politične pravice primorskih Slovencev. Ustanova, ki je zaradi svoje cerkvene podlage edina pod pametnim in opreznim vodstvom lahko žvela, večkrat tudi životarila, a vendar vzdržala vse pritiske in ponižanja, preganjanja in zatiranja ustanove kot take, njenih vodij in sodelavcev.

Nekateri naročniki so nas obvestili, da list v zadnjem času prejemajo nerodno ali pa sploh ne. Vprašujejo nas, če smo jim pošiljanje Sv. Slovenije ustavili.

Vsem naročnikom sporočamo, da uprava pošiljanja lista nikomur ne ustavi, ne da bi ga poprej pisмено o tem obvestila. Tiste naročnike, ki list nerodno dobivajo, prosimo, da nam vsako netočnost v prihajanju lista takoj sporoče in ne šele po preteku enega ali več mesecev. Če je uprava lista pravčasno obveščena, da se je kaka številka izgubila, jo naročniku laže pošlje takoj, kako pa po preteku več tednov, ko se lahko zgodi, da številka že poide, in je ni več na razpolago.

Osebnosti

Poroka. V soboto dne 3. junija sta se poročila v cerkvi Marije pomočnice Kristijan v Don Boscovem zavodu v Ramos Mejia odvetnik dr. Tone Žužek in gđ. Cirila Pernišek. Mladi par je poročil med poročno sv. mašo g. duh. svetnik Alojzij Košmerlj, za pričista pa bila: nevesti njen oče Franc Pernišek, ženinu pa njegova mati, g. Ivanka Žužek. Mlademu paru ob vstopu v novo življenje želimo vso srečo in obilo božjega blagoslova.

Večne obljube bo napravila v nedeljo 11. junija ob petih pop. v samostanu sv. Jožefa, v ulici Humberto I. 1352, karmeličanka Slovenka s. Mirjam (Francka Tomažinova). Med sv. mašo g. msgr. Antona Oreharja bodo bili tudi slovenski šolski otroci iz San Jusa.

+ Ana Rode. V nedeljo 4. junija je umrla v 78. letu starosti ga. Ana Rode roj. Breznik. Njen pogreb je bil v ponedeljek, 5. junija popoldne na pokopališču Flores v Buenos Airesu. Poročilo o njeni življenjski poti, smrti in pogrebu bomo prinesli v prihodnji številki.

+ Marijan Jože Juriševič. V petek, dne 2. junija je Bog poklical k sebi v Devotu v Buenos Airesu starega slovenskega g. Marijana Juriševiča, doma iz Tržiča na Gor. Rajni je v življenju veliko pretrpel, saj je bil 18 let slep. Pogreb je bil v soboto 3. junija na buenosaireskem pokopališču Charcarita. Pogrebne obrede je opravil g. msgr. A. Orehar. N.p.v.m., preostalih pa izrekamo iskreno sožalje.

+ Jože Musar. Iz domovine je prišlo žalostno sporočilo, da je dne 24. maja t. l. umrl Jože Musar. Rajni Musar je bil v Ljubljani znani mesarski mojster, ki je s svojo pridnostjo svoj obrat na Šentpeterski cesti zelo razširil ter postal znan tudi široki javnosti kot izdelovalec dobrih kranjskih klobas. Udeleževal se je tudi javno. Kot delaven član Slovenske ljudske stranke je zastopal koristi šentpeterskega dela Ljubljane v ljubljanskem občinskem svetu. Svoje otroke je vzgajal v katoliškem in narodnem duhu.

V Ljubljani je zadnja leta živel v pokoji v svojem novem domu. Po hudi bolezni so se mu iztekli dnevi življenja dne 24. maja. Zadnje zemsko počivališče je dobil na pokopališču pri sv. Križu. Rajni zapuščila v Ljubljani ženo Marijo roj. Kastelic, v Argentini sina Jožeta por. z go. Doro Piegari, lastnika prevozniškega podjetja, v Kanadi, hčerko Marijo por. z dr. Tonetom Štihom v Švici sina arhitekta Janeza z ženo Eli, v domovini hčerko Anico z možem Marjanom Banom in sina Matjaža. Vsem izrekamo sožalje, rajnemu pa želimo večen mir in pokoj. Sv. maša za pokoj njegove duše bo v soboto 10. junija ob 19.30 uri v kapeli Slovenske hiše.

Knjiga se ne omejuje le na ozko delovanje G. M. D., temveč podaja od let prve svetovne vojne do danes politično gospodarski položaj na Primorskem, natančno sliko narodovega življenja, neprestane borbe za najosnovnejše pravice, vrsto porazov, dvigov in zmag; z dokumenti osvetljuje krivično ravnanje fašističnih oblasti do slovenske manjšine, obsodbe brez podlag in preganjanja zgolj zaradi narodne pripadnosti; osvetljuje žilavo kulturno življenje in stremenje po narodni ohranitvi; podaja življenjske sodelavce G. M. D. in literarno delo sotrudnikov, predvsem pa jasno sliko verskega življenja in zavednih duhovnikov, ki tudi pod ostrim bičem fašizma niso klonili glave.

G. M. D. in delavci (kulturni in cerkveni) pri njej so ohranili primorske Slovence narodno in versko zavedne, saj je ustanova v polni meri bila „nosilka zaklada duhovnih in moralnih vrednot in čvarica očetnih tradicij in materinega jezika. Dobra knjiga zdaj hudomušno šegava ali znastveno resna, zdaj nabožna, vzgojna ali leposlovna, je vsekar najboljši prijatelj, ob katerem pozabiš na skrb in bolesto se razvedriš in nasrkaš moči, vedrosti in veselja do življenja...“ (75).

(To bi bilo treba poudariti predvsem naši mladini, ki zmotno misli, da je čitanje knjig izgubljanje časa! Prav ob dobri knjigi je ljudstvo ostalo narodno zavredno in kljubovalo fašističnemu zati-

SLOVENSKA VAS

Društvo Slovenska vas vabi svoje članstvo na izredni občni zbor, ki bo v nedeljo 18. junija 1967 ob 15. uri v društveni dvorani. Na dnevnem redu sta dve točki: 1) Prodaja društvene imovine v ulici Porvenir; 2) Odobritev načrtov gradnje novih društvenih prostorov na športnem igrišču.

Ako ob napovedani uri ne bi bila navzoča nadpolovična večina članstva, se bo občni zbor vršil eno uro kasneje ob vsaki udeležbi.

SLOVENC PO SVETU

AVSTRALIJA

M. Roman Toplak, predstojnica slovenskih šolskih sester v Melbournu, je 12. aprila obhajala 80. letnico rojstva. Na slavnostnem obedu v čast slavljenke dne 15. aprila je bilo več uglednih cerkvenih osebnosti ter javnih funkcionarjev. Med slavnostnim obedom je imel govor msgr. Bernard Stewart škof iz Bendiga.

P. Bazilij v maških Misih poroča o šmarničnih pobožnostih v Melbournu. Primerja jih s šmarnicami doma. Z udeležbo rojakov pri teh pobožnostih se nič kaj ne pohvali, ampak se zaradi slabega odziva rojakov takole nad njimi pritožuje: „Tu imamo šmarnice samo nekajkrat v mesecu zaradi preobremenjenosti ali odsotnosti patra in pa zato, ker še pri teh nekaj pobožnostih ni udeležbe. Kljub vsej svobodi in sredstvom in lastnim avtomobilom smo daleč zaostali za domovino, kljub pojavnim napovedim, da „v Sloveniji v petih letih ne bo nobene vere več.“ Verjetno ravno preobilica materialnih dobrin uničuje še tisto malo, kar smo verskega prinesli v svet.“

PO ŠPORTNEM SVETU

Na kongresu Mednarodne košarkarske zveze ki je bil ob pričetku finalnega tekmovanja za peto svetovno prvenstvo v Montevideu, je bila izbrana slovenska prestolnica Ljubljana za prizorišče prihodnjega prvenstva leta 1970.

Po prvih nastopih v Montevideu je že vidno, da se bodo za prva mesta potegovale ekipe Sovjetske Zveze ZDA in Jugoslavije, v sredi bodo Brazil, Poljska in Argentina, na koncu pa Uruguay.

Argentina je v prvi finalni tekmi premagala Uruguay s 79:75 izgubila pa s SZ. Jugoslavija je premagala Poljsko s 82:78, v ponedeljek pa Brazil s 87:74. Ta tekma je bila po poročilu kritikov največje dramatične in najboljše, kar jih je bilo doslej na tem prvenstvu. Brazil je vodil vse do zadnjih treh minut in to celo z razliko 11 košev. Pod vodstvom odličnega Daneua pa je uspelo ekipi zmanjšati razliko in zmagati s tremi koši. Sodnika sta sodila odlično, toda dve hudi napaki ameriškega sodnika bi skoraj usodno vplivala na izid tekme. Gledalci so sicer navijali za Brazil, toda so nagradili uspeh Jugoslavije z navdušenim poskannjem.

OBVESTILA

Sobota, 10. junija:

V Slovenski hiši ob 19 uri sestanek staršev otrok Jegličeve šole.

Vsak teden ena

NA MOSTU

Franc Sodja C. M.

Vode pod mostom šume,
ceste v neznano hite.
Midva na mostu sva stala.
Pomniš? Slovo sva tam privd
jemala.

V srcu sem kričal:
„Mati, ostanem doma!“
Misel pokopal na dno sem srca.
V solzah oba sva molčala.

Vode pod mostom šume,
ceste v neznano hite.
Dalja ni naša ločila,
vsak dan bolj vroče midva sva
ljubila.

Tebi sem tožil.
„Otrok, pogumno mi stoj,
besnih viharjev nikar se ne boj!“
To si mi takrat pisala.

Vode pod mostom šume,
ceste v neznano hite.
Sama doma si ostala,
ti, ki devetimi življenje si dala.
Mati, ne čakaj!
Vse nas pograbil je svet;
most zdaj nobeden ni med nami
razpet.

Sama še v grobu boš spala.

V Slomškovem domu bo ob 18 sv. maša za vse žrtve zadnje vojne, zatem spominska proslava.

Nedelja, 11. junija:

V Don Boscovem zavodu ob 10 sv. maša, nato procesija Sv. Rešnjega Telesa. V Slomškovem domu popoldne prijateljsko tedmovanje domov v odbojki.

Sobota, 17. junija:

V Slovenski hiši v mali dvorani ob 19. uri III. kulturni večer SKA. Predaval bo g. Alojzij Kukovica D.J. o konstituciji koncilu.

V Slovenskem domu v San Martinu ob 20. uri skriptično predavanje spirituala dr. Filipa Žaklja: Sprehod po Baragovi rojstni in misijonski deželi.

Nedelja, 18. junija:

V Slomškovem domu družinska nedelja: Ob 10. sv. maša s pridigo g. Franca Sedje C.M., nato koline.

Na Pristavi v Castellarju Koline ob 12. ure naprej.

V Slovenski vasi v društvenem domu ob 15. uri občni zbor Društva Slovenska vas.

V Slovenskem domu v San Martinu Koline.

Sobota, 24. junija:

Sestanek SKAD-a ob 19. uri. Vabljeni člani in prijatelji.

Nedelja, 25. junija

V Slovenski hiši proslava sv. Alojzija. Ob 16. sv. maša, nato veseloigra Kralj Matjaž in Alenčica.

Sobota, 8. julija:

V Slovenski hiši ob 19. uri sestanek članov SKAS-a z rednim občnim zborom.

propad. Koliko dragocenih dokumentov, opisov dejanj in oseb je rešil prahu pozabe!

Knjiga bo dragocen pripomoček onemu, ki bo kdaj pisal zgodovino te naše manjšine, katere daje nam v svetu živ zglede, da ne toliko v obilici tvarnih dobrin, ampak bolj preko požrtvovalnosti, klenosti in neprestane borbenosti narod v svojem bistvu obstoji in raste, Sloveniji doma pa je lahko v najvišji ponos narodne zavednosti, delavnosti in zvestobe.

Knjigi je dodan Seznam publikacij G. M. D. od njene ustanovitve do leta 1967 in Kazalo osebnih imen.

V enem dokumentu — poročilo kvestorja nadrejenim beremo: „S ponosom Slovenci danes trdijo, da avstro-ogrsko cesarstvo ni bilo uničeno s silo orožja, temveč z orožjem kulture njenih narodov...“ (68). Ali bo čez desetletja zgodovinar mogel zapisati podobno, da se današnji sistem nesvobode ni mogel obdržati zaradi izbruha notranje kulturne sile naroda?

Dr. Klinec povzema na koncu zgodovinsko-kulturno poslanstvo ustanove, ko pravi: „Goriška Mohorjeva družba je tako bogatila slovenski verski in kulturni zaklad, ohranjala narodno zavest in narodni ponos: duhovno je oblikovala primorske Slovence in jih vzgajala v zvestobi Bogu in sebi.“

Slovenski dom v San Martinu
vabi rojake in rojakinje na

Prosvetni večer

ki bo v soboto 17. junija točno ob 20 uri v domu. Predaval bo s pomočjo številnih barvnih diapozitivov g. spiritual dr. Filip Žakelj: Sprehod po Baragovi rojstni (Slovenija) in misijonski deželi (Amerika).

SLOVENSKI DOM
V SAN MARTINU

KOLINE

v nedeljo 18. junija

Onkester Planika-Edelweis

Krvavice za dom bodo na razpolago že v soboto.

Dr. FRANC KNAVS ODVETNIK

Lavalle 1296, p. 12, of. 2, Capital
T. E. 35-2271

Uradne ure od 17—20
Na telefonu tudi dopoldne (10—12)

Lujan, Francia 952
T. E. 735 ali 516

V petek in soboto od 9—13 ure

KOLINE

na Pristavi v Castelarju
v nedeljo, 18. junija 1967
od 12. naprej

Prijave za kosila in koline
na telefonih 629-4077 — 629-9838
in pri vseh odbornikih

Odbor
Slovenske hranilnice
vabi vse svoje člane in prijatelje
na zanimivo predavanje
dr. Vitala Ašiča

Praktična pravna vprašanja o menici in čeku

V soboto 24. junija ob 20 v protorih
Slovenske hranilnice

Bme. Mitre 97, Ramos Mejía

Vabimo vso mladino na

VESELOIGRO

Kralj Matjaž in Alenčica

s folklornim plesom

Nedelja, 25. t. m. popoldne
Slovenska hiša
Mladinski odsek
Zedinjene Slovenije

NAROČAJTE IN ŠIRITE
SVOBODNO SLOVENIJO

Sorodnikom prijateljem, znancem in rojakom sporočamo, da je v nedeljo, 4. junija, umrla v 78 letu starosti naša ljuba mama in stara mama,

Ana Rode roj. Breznik

Žalujoči:

Sin Ivan z družino, hčerki: Marija in Ani z družinama
Buenos Aires, junija 1967

Slovenski izseljenski javnosti sporočamo, da nas je 24. maja 1967 v 89 letu starosti zapustil naš najstarejši član, gospod

Janez Šmajd

Zadnje zemsko počivališče je dobil dne 25. maja na pokopališču Villegas v San Jusu.

Zvestega člana in trdnega narodnjaka bomo ohranili v trajna stara mama,

Zedinjena Slovenija

Zahvala

vsem, ki so bili naši ljubi mami in stari mami, Ani Rode roj. Breznik v duhovno in telesno pomoč v njeni bolezni.

Č. g. J. Košičku za naklonjenost nam in duhovno oporo rajni mami č. g. msgru. A. Oreharju za pogrebno sv. mašo in vodstvo pogreba, č. g. župniku G. Maliju za pogrebne molitve po sv. maši in č. g. dr. A. Starcu za molitve na domu.

Zahvaljujemo se sorodnikom, prijateljem in sosedom za velikušno pomoč v dneh mamine bolezni. Vsem, ki so jo v izredno lepem številu prišli kropiti in se udeležili pogrebne sv. maše in pogreba. S tega mesta se Vam vsem zahvaljujemo za pomoč in tolažbo ter za molitve za večni mir mamine duše.

Zahvaljujemo se za vence, šopke in denarno pomoč namesto cvetja na mamin grob.

Žalujoči:

Sin Ivan, hčerki Mici in Ani

Zahvala

Štejemo si v dolžnost, da se iskreno zahvalimo vsem sorojkom, ki so spremljali na zadnji poti našega dragega in skrbnega očeta, moža in deda gospoda Janka Habjana.

Zahvaljujemo se darovalcem cvetja, Slovenskemu planinskemu društvu in vsem tistim, ki so izpolnili našo željo, da namesto vencev darujejo za zidavo cerkve v naši mestni četrti.

Prav tako se zahvaljujemo vsem, ki so nam osebno ali pismeno izrazili svoja sožalja in nas tolažili v naši žalosti.

Vsem Bog povrni!

Ivanka Habjan

Za vse sorodnike

HRANILNE VLOGE — POSOJILA

SLOVENSKA HRANILNICA Z. Z. O. Z.

(C. C. "S.L.O.G.A. Ltda.")

Bme. Mitre 97 — Ramos Mejía — T. E. 658-6574

Uradne ure: ob sobotah od 16—20

ob torkih od 18—20

Zaupno in točno poslovanje

V NEDELJO, 11. JUNIJA

Vsi v Slomškov dom

Opoldne (po procesiji v Don Boscu)
bo na razpolago domače kosilo

KOLINE

Popoldne Prijateljsko tekmovanje v odbojki med domovi

Tudi v soboto bodo koline že na razpolago.

JAVNI NOTAR

Francisco Raúl Cascante

Escribano Público
Pta. baja, of. 2

Cangallo 1642 Buenos Aires

T. E. 35-8827

ESLOVENIA LIBRE

Editor responsable: Milos Stare

Redactor: José Kroselj

Redacción y Administración:

Ramón Falcón 4158, Buenos Aires

T. E. 69-9503

Argentina

CORREO
ARGENTINO
Central

FRANQUEO PAGADO
Concesión N° 5775

TARIFA REDUCIDA
Concesión N° 3824

Registro Nacional de la Propiedad
Intelectual No. 910.387

Naročnina Svobodne Slovenije za leto 1967: za Argentino \$ 1.900.— Pri pošiljanju po pošti doplačilo \$ 100.— Za ZDA in Kanado: 12 dolarjev za pošiljanje z letalsko pošto, in 9 dolarjev za pošiljanje z navadno pošto. Talleres Gráficos Vilko S.R.L., Estados Unidos 425, Bs. Aires. T. E. 33-7213

PAPELBRIL S. A. C. I.

išče uradnico s trgovsko prakso.

Pismene ponudbe na

Tejedor 244

Buenos Aires

Zahvala

Ob smrti naše drage mame Marije Poznič, roj. Traven, se zahvaljujemo vsem, ki so ji bili v duhovno ali telesno pomoč v njeni bolezni, zlasti č. g. Janezu Kalanu za duhovno tolažbo in gđ. Tereski Bohinčevi za bolniško pomoč. Zahvaljujemo se tudi č. g. g. Janezu Kalanu, Francetu Barletu in Marku Mavriču za pogrebne obrede, Javorškovim, Koprivnikarjem ter drugim sosedom in prijateljem za vse, kar so nam tiste dni dobrega storili ter vsem, ki so se ali se bodo naše mame spominjali v molitvi.

Jakob, mož

Katarina, hči por. Prečeren z družino

Jože, sin, z družino

Zahvala

Ob bridki izgubi našega nepoznatega, dobrega in skrbnega moža, očeta, gospoda

Milana Amona

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki so nam ob tej bridki, nenadomestljivi izgubi bili na kakršen koli način v pomoč in tolažbo. Iskreno se zahvaljujemo za prvo in vso pomoč ter tolažbo družini Šenkovi. Zahvalo smo dolžni č. g. Matiji Borštnarju za podelitev sv. maziljenja, pogrebno sv. mašo in asistenco pri vodstvu pogreba; č. g. msgr. Antonu Oreharju in č. g. svetniku Alojziju Košmerlju za vse molitve za rajne in vodstvo pogreba. Zahvaljujemo se za vse tolažilne in poslovljene besede ob odprtem grobu našem možu in očetu v slovo, ki so jih izrekli: č. g. msgr. Orehar, g. Petelin, g. Korošec in dr. Kociper. Dalje se zahvaljujemo za vso duhovno tolažbo in opravljene molitve č. g. Juriju Rodetu, g. Pavletu Homanu za ovitje krste s slovensko trobojnico; hvala vsem darovalcem cvetja in vencev, vsem, ki so se od našega očeta poslovili, ki so ga prišli kropiti, pri njem molili in ga spremljali na njegovi zadnji poti.

Globoko žalujoča žena Marija roj. Loboda in sinovi.

Janez Jalen

Trop brez zvoncev

Povest

„Aport!“ je ukazal gospodar Rizi. Čez dobro minuto je že vzel iz njene gošče mrtvega petelinčka, ki se ni zatislil ugaslih rdeče obrobjenih očesc.

„Hoj!“ Peter in profesor sta se sunkoma oba hkrati obrnila in zagledala prav blizu pod sabo Venceljna. Peter je koj zaslutil, da nekaj ni prav. Hitro je zvedel, kaj je narobe. Hruščka je povedal, da si je premislil in da ne pojde v dolino, ko je tako lep dan. Spremljal bo svojega prijatelja. Peter naj gre pa proti Ovčariji pogledat. In če kje sreča svojega bodočega tasta Boštjana Tkaleca, ki ga je on videl odhajati v gore, naj ga pripelje na Vogar. Bi se kaj pomenili. Peter je zardel, rekel ni pa nič. Pozdravil je in urno odšel.

Na planini je nasajen planil v Grmov stan. Špelci, ki je bila radovedna, kam se mu tako mudi, je dokaj neprijazno odgovoril, da ji bodo že drugi povedali. Tkalečev Minco je pa celó prijazno pogledal, ko je hitel mimo njegovega stanu.

Nad Rožnovcem je počil drugi strel. Hribarjev Peter ga je komaj slišal.

Tako naglo kakor tokrat Peter še svoj živ dan ni prišel z Vogarja na Ovčarijo. Tudi kasneje nikoli več ne

Namenil se je bil Tkaleca prehiteti in ga zalotiti v njegovem lastnem stanu, v katerega se prav gotovo pride ošemet. Prime ga, še preden si nimaže obraz s sajami in si obleče suknjič narobe. Odvzame mu puško in mu ukaže iti z njim na Vogar. Seveda se bo ustavljal. Naj se. Ga ne bo nič preveč moral. Zavoljo Jerce ne.

Peter je vedel, da je Boštjan prevečen kakor redkokdo. Preden se je spustil na Ovčarijo, se je z daljnogledom razgledal na vse strani. Nikjer ni bilo čutiti žive duše. Samotnemu stanu se je približal po ovinkih. Prislunil je. Še miši ni bilo čuti. Previdno je stopil čez prag in skrbno pazil, da ni odisnil s čevlji sledi pred vrati. Zakuril ni. Še tobak si je komaj upal prižgati. In je čakal.

Planina je bila mrtva. Le jata gorskih kavek se je spreletavala naokrog, tu pa tam zavreščala in nazadnje odletela proti Tičariji.

Peter se je naveličal sedeti. Iztrkal je pepel iz čedre in legel. Da bi zaspal, se ni prav nič bal. Spominjal se je lepih ur, ki jih je preživel v razgovorih z Jerco v tem samotnem stanu. Kako je na spodbudo Čudnikove Frančke izpodrepl od Jerce v tem stanu žandarja Kranbergerja in si ga za vse-

49

lej napravil za nasprotnika. Takrat se je pravzaprav začelo. Francka pri Staretu šimnu že naslednika pestuje, on in Jerca pa... Kakor dvoje vegastih koles sta, nataknenih na isto podvoz. Njuna tira se približujeta, pa se spet oddaljujeta. Kaj časa se je po nepotrebnem zavoljo tistega praznega ničla pod Izgarji ogibal tega stanu. Ostro roba toča ga je pa naravnost pripodila nazaj k Jerci. Morebiti se tudi sedaj dobro izteče. Pa komaj.

Čez sleme stanu so spet prikrakale kaveke. Peter se je vznejevoljil na žrne ptice. Zamikalo ga je, da bi ustrelil mednje in jih prepodil.

Jerci je seveda nerodno, njemu samemu pa še bolj. Ni si mogel tajiti, da si ne zna več predstavljati, kako bi bilo, če bi Jerca res ne postala njegova žena. Ne, on bi ji ne mogel reči, naj podereta. Bi bilo tudi dovolj grdo. Samo stari! Peter je nehote stisnil zobe in pesti. Jerca bo seveda jokala. Kako bi ne. Objokane sicer še nikoli ni videl, pa mu je bilo že takrat dovolj hudo, kadar je bila žalostna. Kaj ko bi vstal, šel proti Dednemu polju, nekajkrat ustrelil in opozoril Tkaleca nase. Kasneje bi mu pa kar naravnost povedal, da ga je prevaril.

Še hitreje, kakor se mu je misel porodila, jo je zavrgel: „Potem bi dedec šele postal drzen. Nadejal bi se, da ga sploh ne maram zalotiti. In pa — pri-sego bi prelomil.“

Peter se je urno dvignil na pograđu in ušesa zaslonil z dlanmi. Ne, ni se zmotil: Zunaj so škrtali ob kamen podkovani čevlji. Peter je že po hoji spoznal Tkaleca. Potuhnul se je, kakor bi spal. Gledal je proti vratom skozi priprte oči.

Boštjan je počasi odpiral stan; preden je vstopil, se je še enkrat obrnil.

Peter je ugotovil, da nima puške ne prek rame ne v oprtniku. Bil je jezen in vesel hkrati.

„Lej ga,“ se je začudil Boštjan. „Kaj pa ti delaš tukaj?“

„Počivam.“ Peter je vstal. „Me je Vencelj kar neutegoma poslal gledat na Ovčarijo.“

„Kaj pa vidiš posebnega?“

„Vas.“

„Mene?“ Tkalec se je za hip zmedel, pa se je hitro spreumel: „Saj sem tudi jaz prišel gledat. Me ni bilo zraven, ko so se selili. Nisem zaupal, da so hlev in stan v redu pustili. Saj veš, kakšni so fantini. Minca pa tudi šele prvo leto v planini. Lej, škoda, da se nisem domislil. Bi bil lahko kar ti opravil namesto mene.“

Peter mu je pritrdil. Kaj naj bi pa drugega rekel. Boštjan je zakuril in skuhal žgance. Skupaj jih nista mogla jesti, ko ni imel Peter žlice s sabo. Pa jih je Boštjan najprej njemu ponudil. Grdo bi bilo, če bi jih vsaj nekajkrat ne zajel. Požiral jih je, kakor bi bili, namesto z zaseko s trnjem zabeljeni.

Boštjan je jedel počasi. Ni mogel skriti, da nekaj premišlja. Izpraznil je skledo, pospravil po stanu in vprašal Petra, ali je še kam namenjen. Da ne, mu je odgovoril lovec. „Prav,“ je bil Tkalec zadovoljen. „Bova pa skupaj hodila nazaj čez Brvoje na Vogar. Nama bo vsaj krajši čas.“ Peter je moral pritrditi. Občutil je pa, kakor da se Tkalec norčuje iz njega.

Boštjan je zapahnil stan in spravil leseni ključ na staro mesto, da ga bo Peter vedno dobil, kadar bo hodil mimo. Pogledal je še v hlev, obhodil obe poslopji in pohvalil Minco in fantine, da so pustili vse v redu. Peter mu je bil ves čas za petami. Upal je, da se bo Tkalec vsaj s pogledom izdal, kje ima spravljeno puško. Pa se ni.

Med potjo se je Boštjan znal ogniti pogovoru o lovu. Vedel se je, kakor bi ga divjačina prav nič ne brigala. Ko sta se pa na Vogarju ločila, je posmehljivo zamrmral za Petrom: „Fante. Ne boš ti mene vodil v šolo, bom pa že jaz tebe.“

Peter je stopil v Grmov stan. Zadišalo mu je po cvreči se slanini in po pravkar pečenem mesu. Vencelj in Špelca sta vrtela nad kupom žerjavice dva para jerebov. profesor Novak je pa prelital drobno knjigo. Vsak je bil zaverovan v svoje delo, da so Petra opazili šele ko je pozdravil. „No, kako si opravil? Si kaj srečal Tkaleca?“

(Nadaljevanje v prihodnji številki)